

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ І УМІНЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ.

Неперервність освіти на початку XXI століття зумовлює необхідність посилення ролі професійно-технічної освіти як динамічної системи, що здійснює активний вплив на подальший розвиток економіки, забезпечує випереджувальну професійну підготовку, наступність і взаємозв'язок усіх видів і рівнів професійної освіти.

Науково-технічний процес, широке запровадження наукоємних, інформаційних технологій вимагають значного підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників, її фундаменталізації та гнучкості.

Дослідження проблеми професійної педагогічної підготовки студентів із використанням проектно-технологічного (соціально-педагогічного) підходу вимагало звернення до наукових праць у галузі загальної, вікової, соціальної, педагогічної психології. Серед них, зокрема, дослідження особистості в процесі діяльності (Б.Г. Ананьєв, М.О. Бернштейн, Л.С. Виготський та ін).

Аналіз професійної діяльності вчителя ґрунтувався на основних положеннях психології праці вчителя (А.О. Деркач, Н.В. Кузьміна, В.О. Семиченко), концепції педагогічної майстерності (І.А. Зязюн, І.Ф. Кривоніс). Для нашого дослідження важливе значення має використання положень теорії професійної педагогічної підготовки студентів університету і практичних рекомендацій стосовно підготовки педагогів у вищих педагогічних закладах (А.М. Алексюк, В.А. Козаков, В.П. Струманський).

Незважаючи на значну кількість досліджень, проблему професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, що базується на принципах технології навчання, не можна вважати достатньо вивченою. Накопичені знання і факти зумовлюють необхідність подальшого ґрунтовного аналізу і узагальнення, розв'язання завдань, поставлених практикою розвитку педагогічної освіти в Україні.

В умовах ринкової економіки, інформаційно-технологічного розвитку розширюються функції професійно-технічної освіти, відбувається її трансформація в професійну освіту, що відповідає світовим тенденціям неперервної професійної освіти і навчання – навчання впродовж життя. Зростає потреба наукового, науково-методичного, нормативно-правового супроводу функціонування системи професійно-технічної освіти, врахування міжнародного досвіду з метою модернізації підготовки кваліфікованих робітників для різних галузей промислового, сільськогосподарського виробництва, будівництва і сфери послуг [3, с. 193].

Курс соціальної педагогіки, який викладається у вищих навчальних закладах, є базовою дисципліною при підготовці спеціалістів з цієї галузі. Програма курсу складається з теоретичної частини, де відбувається формування професійно важливих знань, умінь, навичок. Теоретична частина досить повно розроблена і представлена в працях [4, 6, 8, 9]. Практична частина в умовах зростання обсягів науково-технічної інформації та підвищення вимог до якісної підготовки спеціалістів потребує детальної розробки.

Метою роботи є виявлення і формування у студентів тих професійно важливих умінь та знань курсу соціальної педагогіки, які визначають модель майбутнього спеціаліста.

Знання – результат процесу пізнання світу, система понять про об'єктивну реальність [7, с. 91].

Уміння – підготовленість до практичних і теоретичних дій, виконувати швидко, точно і свідомо, на основі засвоєних знань і життєвого досвіду [5, с. 511].

На підставі кваліфікаційної характеристики спеціаліста проведено функціональний аналіз професійних знань та умінь, які необхідно сформувати у студентів, майбутніх соціальних педагогів. Це дозволило виявити наступний перелік базових теоретичних знань соціального педагога. Когнітивний компонент (знання) є теоретичною основою соціально-педагогічної діяльності.

Він передбачає оволодіння спеціалістом знаннями, які допомагають у практиці створювати систему засобів та прийомів для досягнення професійно мети, швидко орієнтуватися в нових ситуаціях, планувати свою діяльність, оцінювати її результативність.

До системи базових теоретичних знань соціального педагога відносять знання: основ соціальної політики держави та соціально-правового захисту дітей та молоді; основ соціології, психології та педагогіки тощо. Ці знання реалізуються в практичній діяльності соціального педагога. Вони тісно пов'язані з уміннями, які складають операційний компонент готовності до соціально-педагогічної роботи [1, с. 23].

Уміння – здатність незалежно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Уміння передбачає використання раніше набутого досвіду, певних знань; без останніх немає умінь.

У свою чергу придбання умінь сприяє поглибленню і подальшому нагромадженню знань. Удосконалюючи й автоматизуючи, уміння перетворюються в навички. Сукупність знань, умінь і навичок забезпечує підготовку до життя і продуктивної праці. Досить сприятливі умови для формування і закріплення умінь створюються в результаті зміцнення зв'язку школи, університету з життям, застосування теоретичних знань на практиці.

Утворення умінь є складним процесом аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, в ході якого створюються й закріплюються асоціації між завданням, необхідними для його виконання знаннями та застосуванням знань на практиці. Повторні дії зміцнюють ці асоціації, а варіації завдань роблять їх усе більш точними. У такий спосіб формуються риси та ознаки умінь: гнучкість, тобто здатність раціонально діяти в різних ситуаціях, стійкість, тобто збереження точності і темпу незважаючи на деякі побічні впливи, міцність (уміння не втрачається в той період, коли воно практично не застосовується), максимальна наближеність до реальних умов і задач.

Формування умінь проходить кілька стадій. Спочатку – ознайомлення з уміннями, усвідомлення його змісту, смислу. Потім початкове оволодіння ним – звичайно копіюють і недосконалі дії. Нарешті, самостійне й дедалі точніше виконання практичних завдань. Для студентів створюють раціональну систему вправ, задач і завдань, що забезпечує утворення, поглиблення і розширення умінь.

Вивчення кожного навчального предмета, проведення вправ і самостійних робіт виробляє у студентів уміння застосовувати знання [2, с. 338].

В першу чергу це інтегровані уміння, якими повинен володіти кожен спеціаліст, незалежно від специфіки його конкретної діяльності. Комунікативні вміння передбачають володіння культурою міжособового спілкування, налагодження контакту з іншою людиною, розвиток взаємодії з клієнтом в позитивному емоційному напрямку. Аналітичні вміння спрямовані на аналіз процесів, що відбуваються в соціумі, аналіз стану дитини та вплив на неї мікросоціуму; виділення проблем дитини та розуміння сумісної діяльності з нею по їх подоланню. Організаторські вміння – створення і розвиток офіційної та неофіційної мережі соціальної підтримки особистості, залучення волонтерів, що можуть надати ресурси, послуги та інші види допомоги. Прогностичні вміння передбачають прогнозування розвитку особистості з врахуванням її проблем; постановку

мети діяльності та її завдань, передбачення можливого результату роботи; планування етапів майбутньої діяльності. Проектувальні вміння дозволяють створювати програми діяльності по окремих напрямках роботи; здійснювати відбір необхідних методів та форм діяльності; конкретизувати зміст роботи в кожному окремому випадку [1, с. 24].

Система умінь являє собою складну структуру в формуванні якої бере участь не тільки курс соціальної педагогіки, але й інші фундаментальні та прикладні дисципліни: технології соціально-педагогічної роботи, основи педагогічної майстерності, загальна педагогіка, загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, вища математика та інші.

Відомо, що професійні вміння формуються в результаті дій, які здійснює суб'єкт. Так, щоб сформувати у майбутнього спеціаліста професійно важливі вміння, йому необхідно навчитись виконувати більш прості дії, які в сукупності і визначають ці вміння.

Треба завжди пам'ятати, що майбутні соціальні педагоги будуть працювати в сфері "людина-людина", яка вимагає від спеціаліста в першу чергу здатності успішно функціонувати в системі міжособистісних відносин. Можна виділяти мікрорівні, формування в системі умінь яких ґрунтується на переліку певних елементарних дій. Процес формування професійних умінь повинен бути керованим та контрольованим як з боку педагога, так і з боку студента. Поетапне формування умінь дозволяє оптимізувати процес підготовки спеціалістів.

Для формування у студентів професійних умінь подальшої розробки потребує система професійно-орієнтованих завдань курсу соціальної педагогіки. Структура системи професійно-орієнтованих завдань повинна відповідати розробленій структурі професійних умінь. Така їх однозначна відповідальність дозволить формувати професійні вміння оптимальним шляхом.

Цей підхід при вивченні курсу соціальної педагогіки надає можливість мотивувати студентів на вивчення дисципліни, покращити показники навчальної діяльності, інтенсифікувати процес підготовки майбутніх спеціалістів за рахунок професійної орієнтації задач та поетапного формування умінь.

Література

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи // А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола. – К.: Наук. світ. 2001. – 129 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні // Дидактика професійної школи: Зб. наук. праць: Випуск 1 /Ред. кол.: С.У. Гончаренко(голова), В.О. Радкевич, І.Є. Каньковський(заст. голови) та інші. – Київ – Хмельницький:ХНУ, 2004. – 208 с.
4. Міщик Г.П.Соціальна педагогіка. - Запоріжжя, ЗДУ, 1999.
5. Педагогический словарь т.2. // Гл. ред. И.А. Каиров, Н.К.Гончаров, Н.Д. Казьмин, Ф.Ф. Корольов, А.И. Маркушевич, А.А. Смирнов. Изд-во Академии педагог. наук. - М., 1960.
6. Сидоров В.Н. Деятельность социального педагога: роли, функции и умения. – М., 2000.
7. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників // За заг. ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.
8. Соціальна педагогіка: Підручник. // За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
9. Социальная педагогика. / Под ред. М.А. Галагузовой. – М.: Владос, 2000.

Рецензія

Стаття "Функціональний аналіз системи професійних знань і умінь майбутніх соціальних педагогів" присвячена проблемі функціонального аналізу системи професійних знань і умінь майбутніх соціальних педагогів. Виявленню у студентів професійних знань і умінь. У стаття розкрито поетапне формування умінь, яке дозволяє оптимізувати процес підготовки спеціалістів. Надано можливості мотивувати студентів на вивчення дисципліни, покращення показники навчальної діяльності, інтенсифікування процесу підготовки майбутніх спеціалістів за рахунок професійної орієнтації задач та поетапного формування умінь.

Вважаю рекомендувати до публікації статті.

Науковий керівник

к.п.н., доц Коханко О.М.